

ENGELLİ TURİZMİ KAPSAMINDA MÜZELERDE ULAŞILABİLİR UYGULAMALARIN TESPİTİNE İLİŐKİN KARŐILAŐTIRMALI BİR ANALİZ

Öğr. Gör. Merve BAŐ*

Öğr. Gör. Emirhan YENİŐEHİRLİOĐLU†

Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN‡

Özet

Múzeler hem turistler hem de yerel halk tarafından ziyaret edilen kurumlardır. 2012 yılı verilerine göre 28.781.308 kiři múze ve ören yeri ziyaretinde bulunmuştur. Dünya üzerinde 650 milyon engelli birey yaşamaktadır ve múzelerin engelli bireyler tarafından da sağlıklı bir biçimde ziyaret edilmesinin sağlanması önemlidir. Ulaşılabılırliğin sağlanması engelli turizmi kapsamında seyahat eden engelli turistler açasından da tercih edilebilirliği ve memnuniyeti artıran bir sonuç olaşabilmektedir. Bu çalışmada múzelerde ulaşılabılırliğin gelişimine katkı sağlamak amacı ile yurt içinden seçilen Topkapı Sarayı Múzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Múzesi, Antalya Múzesi, İstanbul Arkeoloji Múzesi ulaşılabılır imkanları ile yurt dışından seçilen; Louvre Múzesi (Paris/Fransa), Britanya Múzesi (British Museum - Londra/İngiltere), Vatikan Múzesi (Vatikan), Metropolitan Sanat Múzesi (Metropolitan Museum of Art - Newyork/Birleřmiř Devletler) ulaşılabılırlik ile ilgili imkanları tespit edilmiş ve karşılaştırmalı olarak analiz edilerek ulaşılabılırliğe ilişkin önerilerde bulunulup, yol gösterici olunması amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda yurt dışındaki múzelerin ulaşılabılır imkânları ile karşılaştırıldığında yurt içindeki múzelerde bazı eksiklikler tespit edilmiştir. Yurt içindeki múzelerde görme engelli, işitme engelli ve zihinsel engelli ziyaretçilere eğitim programları oluşturulması ve dokunma turları, işaret dili rehberli turlar oluşturulması, yürüyen yol ve yürüyen merdiven uygulamalarının oluşturulmasını vb. tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ulaşılabılırlik, Engelli Turizmi, Múzeler, Engellilik, Turizm

* Maltepe Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü, mervebas@maltepe.edu.tr

† Yüzüncü Yıl Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, emirhanyen@yyu.edu.tr

‡ Sakarya Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü, bzengin@sakarya.edu.tr

A COMPARATIVE ANALYSIS OF ACCESSIBLE APPLICATIONS IN MUSEUMS AS PART OF DISABLED VISITORS

Abstract

Museums are establishments where both local people and tourists visit. According to the data of 2012, 28.781.308 people visited the ruins and the museums. 650 million disabled people live on earth and it is important to make disabled people visit museums easily. Therefore, there should be accessible services for the disabled people. Improvement of accessibility can also increase the level of satisfaction and preferable by disabled tourists who travel in the concept of disabled tourism. In this research, to make a contribution for accessible facilities in museums, some museums has been selected from domestic as follows: Topkapı Palace Museum, Ankara Anatolian Civilizations Museum, Istanbul Archeology Museum and abroad as follows: Louvre Museum(Paris/French), British Museum (London), Vatican Museum (Vatican City), Metropolitan Museum of Art (Newyork) to analyze comparatively. According to the results of the study, some absences have been determined in domestic museums. Some advices have been made such as consistence of some special education program for mental disabled visitors, touch and sign language tours and level access applications.

Keywords: Accessibility, Disabled Tourism, Museums, Disability, Tourism

GİRİŐ

Turizm işletmeleri ve turistik destinasyonlar yapısı gereği birbirinden oldukça farklı turistleri ağırlamaktadır. Engelli bireyler bu farklı gruplardan sadece biridir. Dünya Bankasının (2012) verilerine göre Dünyamızın nüfusu 6.973.738.433 kişidir. Resmi olmayan bazı kaynaklara göre bu rakamın 7.000.000.000 sınırını çoktan aştığını belirtmektedir. 2011 yılında 55.3 milyon kişi hayatını kaybetmiş, 131.4 milyon bebek doğmuştur. Doğum oranı, ölüm oranının 3 katına yakın seyretmektedir. Bu sebeple dünyamız her geçen gün daha da kalabalıklaşmaktadır. Aynı oran engelleri bireylerin sayısında da bir artıştan bahsetmek mümkündür. Dünya sağlık örgütünün verilerine göre bu rakamın içerisinde 720 milyon engelli birey bulunmaktadır. Oransal olarak baktığımızda yaşayan her 9 kişiden birinin engelli olarak atfedildiğini ifade edebiliriz. MÜSİAD (2011) verilerine göre ölkemizde Türkiye’de yaşayan engelli birey sayısı 8,5 milyonun üzerindedir.

Turizm hareketlilikleri kültürel bir etkileşim, sosyalleşme, eğlenme ve dilenme gibi unsurlar amacıyla gerçekleştirilebilmektedir. Herhangi bir bireyin turizm hareketliliklerine katılma hakkı olduğu gibi engelli bireylerin de doğal olarak böyle bir hakkı bulunmaktadır. Bu amaçla engelli bireylere turistik hareketler esnasında gereken altyapı hizmetlerini sağlayabilmek büyük önem arz etmektedir.

Birleřmiř Milletler insan hakları kongresinde belirtildiği üzere dünya üzerinde yaklaşık 650 milyon engelli birey yaşamaktadır. Múzelerin ulaşılabilir nitelikte olması engelli bireylerin sosyal hayata tam katılımının sağlanması önemlidir.

Múzeler hem yerel halkın hem de turistlerin ziyaret ettiği ve kişisel gelişim açısından önem arz eden kurumlardır. Engelli bireylerin sosyal hayata tam katılımı sağlanması açısından múzelerde ulaşılabilir uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sadece engelli bireyler için değil aynı zamanda yaşlı bireyler içinde ulaşılabilir uygulamalar faydalı olabilmektedir.

Ulaşılabilir uygulamalar engel çeşitlerine farklılık gösterebilmektedir. Görme engelli bireyler için maket objelerden oluşan dokunma turları düzenlenebilirken, yürüme engelli bireyler için ise rampa bulundurulması önem arz edebilmektedir.

Bu çalışmada múzelerde ulaşılabilirliğin gelişimine katkı sağlamak amaı ile yurt içinden seçilen Topkapı Sarayı Múzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Múzesi, Antalya Múzesi, İstanbul Arkeoloji Múzesi'nin ulaşılabilir imkanları ile yurt dışından seçilen ; Louvre Múzesi (Paris/Fransa), Britanya Múzesi (British Museum - Londra/İngiltere), Vatikan Múzesi (Vatikan), Metropolitan Sanat Múzesi'nin (Metropolitan Museum - Newyork/Birleřmiř Devletler) engelli ziyaretçiler için ulaşılabilirlik ile ilgili imkanları tespit edilmiş ve karşılaştırmalı olarak analiz edilerek ulaşılabilirliğe ilişkin önerilerde bulunulup, yol gösterici olunması amaçlanmıştır.

1.Engelli Kavramı

Engellilik kelimesinin kökü yani engel; Türk Dil Kurumu'na (2012) göre isim olarak, bir için yapılmasına mani olan sebep, mahzur olarak tanımlanmıştır. Engellilik kavramı ile

birlikte sıkça kullanılan özürlü kelimesinin kökü ise özür kelimesinden gelmekte, bir kusurun, elde olmadan yapılan bir hatanın, mazeretin ifadesi şeklinde belirtilmektedir.

Tanımlardan da görülebileceği gibi bu iki kavram genellikle aynı şeyi işaret etse de birbirinden oldukça farklı anlamlara sahiptirler (Koca 2010: 4, şahin ve Erkal 2012: 1).

Engellilik hakkında yapılan uluslararası arenadaki hemen hemen tüm çalışmalarda engelli kavramı geniş bir kitleyi işaret etmektedir. (Dalbay, 2009: 35). Bu bağlamda, genel çerçeveden baktığımızda engelli, özürlü, sakat, gibi ifadeler bize yaşam standartlarında bir düşünüş söz konusu olan, sağlık durumu normal kabul edilmeyen ve sağlıklı olarak isimlendirebileceğimiz bireylerin yeterliliklerinden farklı bir yeterlilik alanına sahip olan bireyleri ifade etmektedir. (Whyte ve Ingstad 1995, Sürmen 1988, Burnett ve Baker, 2001, Wood, 1980, Akıncı ve Darıca 2000, Güler 2005).

Engellilik kavramı başka bir kaynağa göre, kişilerin hayati aktivitelerini kısıtlayacak şekildeki zihinsel ve fiziksel problemlere sahip olmaları olarak tanımlanmıştır (Çakmak, 2008: 57). Örneğin yürüme engelli olan bir kişi düşünöldüğünde bu kişi fiziksel bir engele sahiptir bu nedenle fiziksel engellidir.

Dünya Turizm Örgütü tarafından ise engelli kavramı bireylerin turistik faaliyetlerinde, ilişkisel yeteneklerindeki problemlerden dolayı, özel gereksinimlere ihtiyaç duyan fiziksel, zihinsel ve duyuusal engele sahip olan kişiler olarak tanımlanabilmektedir (unwto.org).

Özürlüler İdaresi Daire Başkanlığınca, engellilik tablo 1’de göröldüğü üzere sınıflandırılmıştır:

Tablo 1 - Engelli Çeşitlerine İlişkin Sınıflandırma ve Açıklamaları

Engelli Çeşitleri	Açıklamalar
Ortopedik Engelli	Kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı olan kişidir

Görme Engelli	Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı veya bozukluğu olan kişidir
İşitme Engelli	Tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişidir. İşitme cihazı kullananlar da bu gruba girmektedir
Dil ve Konuşma Engelli	Herhangi bir nedenle konuşamayan veya konuşmanın hızında, akıcılığında, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişidir
Zihinsel Engelli	Çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişidir. Zekâ geriliği olanlar (mental retardasyon), Down Sendromu, Fenilketonüri (zekâ geriliğine yol açmışsa) bu gruba girer
Süreğen Hastalık	Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır (kan hastalıkları, kalp- damar hastalıkları vb.)

Kaynak: <http://www.ozida.gov.tr/mevzuat/kanun.htm>

Engellilik kavramının yasal tanımına baktığımızda 5378 sayılı ve 1.7.2005 tarihli Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 3/a maddesinde “Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiler” ifadesi karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 1’de belirtildiği üzere kişilerin sahip oldukları fiziksel, zihinsel ve duysal engel kaynaklı olarak dâhil oldukları engelli çeşitine ilişkin sınıf farklı olmaktadır. Özellikle ulaşılabilirlik konusunda, destinasyonlarda ve işletmelerde engellilere yönelik teknik düzenlemeler yapılırken engelli bireylerin sahip oldukları farklı engel türleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 2'de belirtildiği üzere Amerika'da en fazla ortopedik engelli ve işitme engelli kişi yaşamaktadır. Yürüme engelli ise diğer engel türlerine göre en az görülen engel türüdür.

Tablo 2 - Amerika'da Yaşayan Yetişkin (18 yaş üzeri) Engelli Kişilerin Engel Türüne göre Sayısı (2009)

Engel Türü	Yetişkin Engelli Sayısı (milyon)
İşitme Engelli	34,5
Görme Engelli	19,4
Yürüme Engelli	15,9
Diğer Ortopedik Engelli	35,6
Toplam	105.4

Kaynak: <http://www.cdc.gov/nchs/fastats/disable.htm>

2. Engelli Turizmi

2007 yılı Birleşmiş Milletler insan hakları kongresinde belirtildiği üzere dünya üzerinde 650 milyondan fazla engelli yaşamaktadır ve engelli bireylerin turizm faaliyetine katılım gösterebilmektedir.

Turizm kişilerin para kazanma amacı olmaksızın, sağlık kazanmak, tatil yapmak ve bu gibi amaçlar nedeniyle yaptıkları seyahat ve en az 24 saat kalış gerektiren geçici konaklamalarını içeren faaliyetlerinin tümüdür (Eralp, 1983: 26). Turizm ile ilgili tanımlamalardan yola çıkarak *engelli turizmi*; engelli bireylerin, sürekli ikame ettikleri

yer dışına, para kazanma amacı gütmezsizin spor, sağlık ve kùltür gibi farklı amaçlar doğrultusunda gerçekteşen, en az 24 saatten oluşan geçici konaklamalarını içeren faaliyetlerinin bütünü olarak tanımlanabilmektedir.

Engelli turizmi, ulaşılabilir uygulamalar açasından, 3. yaş turizmi ve sağlık turizmi ile ortak özellikler gösterebilmektedir. 65 yaş ve üzeri turistlerin katılımı ile oluşan 3. yaş turizmi, engelli turizmde olduğu gibi birtakım ulaşılabilir uygulamaları gerektirebilmektedir.

Engelli turistler için ağır açılan kapıların bulunmaması, asansör uygulamaları, yüksek puntolu yazıların kullanımı gibi uygulamalar 3. yaş turistleri içinde gerekli olabilmektedir. Engelli bireylerin sağlık amaçlı olarak seyahat edebilmektedirler, bu durum sonucunda sağlık turizmine de hitap eden tesisler de veya sağlık turizmine katılan turistlere yönelik yapılan turlarda ziyaret edilen müzeler vb. yerlerde ulaşılabilir uygulamaların yapılması önem arz etmektedir.

2002 yılı Open Doors Organization'ın raporuna göre 22 milyondan fazla engelli birey iki yılda bir kez seyahat etmektedir (Van, 2007: 6). Asya-Pasifik bölgesinde yaklaşık 450 milyon engelli yaşamaktadır (who.int) *Özürlüler için Bilgilendirme Rehberi*'ne göre 2002 yılında Türkiye'de engelli nüfus toplam nüfusun %12,29'u kadardır (eyh.gov.tr). 2009 yılı araştırmalarına göre Amerika'da yaşayan yetişkin (18 yaş üzeri) engelli kişilerin sahip oldukları engel türüne göre sayısı tablo 3'de görüldüğu gibidir (cdc.gov):

Turistik destinasyonların ulaşılabilirliğinin sağlanması hem engelli turistler hem de 3.yaş turistleri açasından oldukça önemlidir. Turistik destinasyonlarda bulunan ve turistler için çekicilik arz eden, farklı bilgiler edinmelerini sağlayan müzelerde ulaşılabilir imkânların sağlanması hem turistler hem de ziyaretçiler açasından önemlidir.

Tablo 3: Avrupa'da Ulaşılabilir Pazara Olan Talep Miktarı

Pazar Bölümü (bin)	Engel Türüne göre Toplam Talep
Hareketsel Sorun Yaşayanlar	16,067

Görme engelli	1911
Kısmi veya Tamamen Duyma Engelli	986
Konuşma Engelli	246
Zihinsel Engelli	4519
Süreğen Hastalığa sahip olanlar	20,185
Süreğen Rahatsızlıkları da kapsayan toplam Engelli nüfus (yaş aralığı: 16-64)	46,593
Yaşlı Nüfus (> 65)	80,903
Toplam Talep	127,496

Kaynak: Eurostatt (2005); Statistics Bundesamt (2003), US Census Bureau (2005); Aktaran: Buhalis ve Michopoulou (2011: 153).

Tablo 3’de belirtildiği gibi Avrupa Birliği’nde en fazla süreğen rahatsızlık ve hareketssel sorun yaşayan engelli bulunmaktadır. Süreğen hastalığa sahip olanları da kapsayan 65 yaş ve üstü nüfusun sayısı 46,593 kişidir. 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfus ise 80,903 kişidir. Engelli turizmi, 3. yaş turizmi ve sağlık turizmi bağlantılı bir turizm türü olarak değerlendirilebileceği için engelli turizmüne yönelik ulaşılabilir uygulamalar, sağlık turizmüne ve 65 yaş ve üzeri turistlerin katılımı ile gerçekleşen 3. yaş turizmüne hitap eden kuruluşlar tarafından da uygulanabilmektedir.

2.1. Engelli Turizmi Kapsamında Ulaşılabılırlik

Ulaşılabılırlik sızlúk anlamı olarak ‘‘Genel Ađ’da bir sayfanın ulaşılabılır olması’’ (TDK 2012) anlamına gelmektedir. ‘‘İnsan yapımı ve doğal fiziksel çevre başta olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel çevreye ulaşabilme, bu çevrelerde verilen hizmetlerden yararlanma ve katkıda bulunma olanaklarına sahip olmayı’’ (Çađlar, 2012: 542) ifade eder.

Normal bireyler için gündelik ve olağan hareketler bazı engeli grupları için imkânsız faaliyetler olarak öne çıkabilir.

Bu sebeple bazı alanlarda engellilerin ulaşılabılırliğini kolaylaştırmak için bir takım uygulamalarını yürürlüğe girmesi yasal yaptırımlarla sağlanmaktadır. Bu sebep ile, engelli haklarını koruman ve yasal zeminde engellileri temsil edebilmek için 1997 yılında Özürlüler İdaresi Başkanlığı kurularak Başbakanlık altında hizmet vermeye başlamıştır. 2005 yılında Özürlüler Kanunu kabul edilerek engelli bireyler için pozitif ayrımcılığın önu açılmıştır (Çağlar, 2012).

Ulaşılabılırlik kavramı sadece teknik imkânlar açısından değil aynı zamanda iletişim açısından da önem arz etmektedir. Ulaşılabılırlik konusu üç temel boyutta değerlendirilebilmektedir (Darcy, 1998):

Tablo 4 - Ulaşılabılırlik Boyutları

Ulaşılabılırlik Boyutları	Ulaşılabılır Uygulamalar
Fiziksel Açıdan Ulaşılabılırlik	Fiziksel engele sahip olan; tekerlekli sandalye kullanan, yürüme zorluğu çeken bireyler için geçerlidir. Ayrıca rampalar, uygun yükseklikte merdiven korkulukları, asansörler vb. düzenlemeleri gerektirmektedir,
Duyusal Açıdan Ulaşılabılırlik	İşitme engelli ve görme engelli olan bireyler için geçerlidir. İşaret etiketleri (sign labels), dokunma ile hissedilen işaret etiketleri (tactile markings), duymayı artırıcı

	dinleme sistemleri (hearing augmentation - listening system), asansörler ve ışıklar için sesli uyarı sistemleri (audio cues for lights and lifts) vb.
İletişim Açısından Ulaşılabılırlik	İletişim açısından ulaşılabılırlik, sadece engelli olmayı değil aynı zamanda farklı kültürlerden olan insanların birbirlerini, sözlü ve yazılı iletişimde daha iyi anlamalarını sağlamaktadır

Kaynak: S.Darcy (1998). Anxiety to Access: tourism patterns and experineces of NSW people with physicaldisability. Tourism NSW, Sydney,NSW.

Yasal uygulamalar, sivil toplum kuruluşları ve engelli yakınları ile engellilerin ortak kullanım alanlarına ulaşılabılırliklerini artırmak için çalışmalar günümüzde dahi devam etmektedir.

Engelli bireyler için ulaşılabılırliğin sadece fiziki ortamlar ile sınırlı kalmaması sosyal dışlanmanın oluşmaması açısından önemlidir. Bu açıdan engelli bireylerin sosyal hayata tam katılımının sağlanması ulaşılabılırliğin muzeler gibi sosyal hayata katılımı gerekli kılan ortamlarda sağlanması gerekmektedir (Sherry 2004:774, Kitchin, 1998:350).

Sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada ulaşılabılırliğin sağlanması için yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler'de 1990 yılında Amerikan Engelliler Yasası (ADA) yürürlüğe girmiştir. 1 Ocak 2009 yılında ise ek maddeler eklenerek yenilenmiştir. Bu yasa kapsamında engelli bireylere yönelik negatif ayrımcılık tamamen yasaklanmakta ve kamu teşekkülleri bölümünde ise ulaşılabılır uygulamalara ağrılık verilmiştir (ada.gov).

Avrupa Birliği 15 Kasım 2010 tarihinde Avrupa Engellilik Stratejisini geliştirmiştir. Engelli bireyler ile ilgili yasaların yetersiz olduğu tespit edilmiş ve 2020 yılı engelli stratejisi geliştirilmiştir. 2020 yılı stratejisinde ulaşılabılırlik, katılım ve istihdam gibi konulara ilişkin düzenlemeler yapılmıştır (ec.europa.eu).

2013 yılı Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü “ulaşılabılır turizm” konulu genel kurul toplantısında turizm ürünlerinin ve turistik destinasyonların ulaşılabılırliğinin sağlanması konusunda tedbirler almıştır.

2.1.1. Múzelerde Ulaşılabilirlik

Kúltür ve Turizm Bakanlığı'nca yapılan tanıma göre múze: "Tarihi eserleri tespit eden, bilimsel yöntemler ile aadığa çıkararak, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sergileyen, eğitim programları aracılığıyla tarihi eserler konusunda halkı bilinçlendirerek toplumun kúltür düzeyini yükseltmeyi amaçlayan eğitim, bilim ve sanat kurumlarıdır." (kultur.gov.tr).

Avrupa komisyonu tarafından 2013 yılında Avrupa Birliđi úye úlkelerinden 26, 563 kişinin katılımı ile gerçekleşen kúltürel ulaşım ve katılım araştırmasının metodoloji kısmı eurobarometer tarafından geliştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre en fazla İsveç (%76), Danimarka (%62) ve Hollanda 'da (%60) múze ve galeri ziyaretleri gerçekleşmektedir. En az ise Yunanistan (%16), ek Cumhuriyeti (%18) ve Romanya (%21)'dir.

Tablo 5 - Avrupa Birliđi Úlkelerinde Múze ve Galeri Ziyaretçi Oranı (2013)

ÚLKE	Oran (%)	ÚLKE	Oran (%)	ÚLKE	Oran (%)
Finlandiya	40	Danimarka	62	Yunanistan	16
Fransa	39	Portekiz	17	İrlanda	40
Almanya	44	İspanya	29	İtalya	30
Latviya	49	İsveç	76	Polonya	24
Lüksemburg	49	Birleşik Krallık	52	Romanya	21
Hollanda	60	Lüksemburg	49	Slovenya	36
Estonya	46	Belçika	40	Slovakya	31

Çek Cumhuriyeti	18	Bulgaristan	26		
-----------------	----	-------------	----	--	--

Kaynak: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf

2012 yılı, Türkiye’de müze ve ören yerlerinin ziyaretçi sayıları aşağıdaki gibidir. Tablo 5’de belirtildiği üzere en fazla müze ve galeri ziyaretçi sayısı İsveç, Danimarka, Hollanda ve Birleşik Krallık’da görölmektedir; en az ise Portekiz, Yunanistan ve Çek Cumhuriyeti’nde görölmektedir.

Tablo 6 - Türkiye’de müze ve ören yerlerinin ziyaretçi sayıları (2012)

YILLAR	ZİYARETÇİ SAYISI
2000	6.887.344
2001	7.590.138
2002	14.268.186
2003	13.987.747
2004	13.015.486
2005	18.384.865
2006	16.086.050
2007	18.048.674
2008	22.662.590

2009	21.193.627
2010	25.854.341
2011	28.462.893
2012	28.781.308
2013	29.533.966

Kaynak: <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43336/muze-istatistikleri.html>

Müze ve ören yerlerinin ziyaretçi sayıları incelendiğinde ziyaretçi sayılarında gittikçe artış olduğu tespit edilmiştir. (tursab.org.tr/). Uluslararası en fazla ziyaret edilen müzeler ve ziyaretçi sayıları aşağıdaki gibidir:

Tablo 7 - Dünya'da En Fazla Ziyaret Edilen Müzeler ve Ziyaretçi Sayıları (2012)

	MÜZELER	ZİYARETÇİ SAYISI
1	Louvre Müzesi (Louvre Museum) Paris	9,720,260
2	Metropolitan Sanat Müzesi (Metropolitan Museum of Art) Newyork	6,115,881
3	Britanya Müzesi (British Museum) Londra	5,575,946

4	Tate Modern Londra	5,304,710
5	Milli Galeri (National Gallery) Londra	5,163,903
6	Vatikan Müzesi (Vatican Museum) Vatikan	5,064,546
7	Milli Saray Müzesi (National Palace Museum) Taipei	4,360,815
8	Milli Sanat Galerisi (National Gallery of Art) Washington, DC	4,200,000
9	Center Pompidou Paris	3,800,000
10	Orsay Müzesi (Musee d'Orsay) Paris	3,600,000

Kaynak: Theartofnewspaper, 2013

Tablo 7'de belirtildiği üzere en fazla ziyaretçi sayısına sahip olan müze Louvre Müzesidir, ikinci sırada ise Metropolitan Sanat Müzesi gelmektedir. Londra ise ilk beş sıra 3 farklı müze ile yer almaktadır. Tablo 8'e göre özellikle Londra Paris ve Newyork şehirleri müze ziyaretçi sayıları açısından ilk beşte yer almaktadır.

Türkiye'de ise en fazla ziyaret edilen müzeler ve ziyaretçi sayıları aşağıdaki gibidir:

Tablo 8 - Türkiye'de En Fazla Ziyaret edilen Müzeler ve Ziyaretçi Sayıları, 2012

	MÜZELER	ZİYARETÇİ SAYILARI
1	Ayasofya Müzesi	3,345,347
2	Topkapı Müzesi	3,334,925
3	Mevlana Müzesi	1,565,862
4	Topkapı Sarayı Müzesi ve Harem Dairesi	792,606
5	Antalya Noel Baba Müzesi	504,262
6	İstanbul Arkeoloji Müzeleri	391,282
7	Hacıbektaş Müzesi	368,471
8	Kariye Müzesi	360,803
9	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	290,044
10	Cumhuriyet Müzesi	248,036

Kaynak: kulturvarliklari.gov.tr

Tablo 8'de belirtildiği üzere, 2012 yılında en fazla ziyaret edilen müze Ayasofya müzesidir, Ayasofya müzesini aynı şehirde yer alan Topkapı müzesi takip etmektedir. Konya'da bulunan Mevlana Müzesi ise 3. Sırada yer almaktadır.

Müzeler hem turistler hem de yerel halk tarafından ziyaret edildiği için özellikle kültür turizmi kapsamında da değerlendirilebilecek olan müzelerin herkes için ulaşılabilir

nitelikte olması önemlidir. Múzelerde ulaşılabılırliğin sağlanabilmesi için, ana girişler, otopark, lavabolar, kulaklık uygulaması, görme engelliler için dokunma turlarının olması vb. özelliklerin bulundurulması önemlidir.

Kúltür ve sanat alanında ulaşılabılır imkânların sağlanması ve engelli turizmde İstanbul'un sürdürülebilir bir küresel rekabet düzeyine ulaşmasına katkıda bulunmak amacı ile erişilebilir turizm ve engelsiz İstanbul projesi oluşturulmuştur. Proje kapsamında bazı múzeler engelli ziyaretçilerin erişiminin sağlanabilmesi için projeye dahil edilmiştir.

Projeye dâhil edilen múzeler: Topkapı Sarayı Múzesi, Arkeoloji Múzeleri, Ayasofya Múzesi, Büyük Saray Mozaikleri Múzesi, Kariye Múzesi, M. Rahmi Koç Múzesi, Miniaturk, Panorama 1453 (erisilebiliristanbul.ibb.gov.tr).

Múzelerde de kullanılan, hangi engel türüne ilişkin ulaşılabılır uygulamaların bulunduğuna dair bilgi veren bazı semboller ve açıklamaları tablo 9'da belirtildiği gibidir:

Tablo 9 - Múzelerde Ulaşılabılırlik Konusunda Kullanılan Semboller

Semboller	Açıklamalar
	Tekerlikli sandalye kullanan engelli ziyaretçiler için ulaşılabılır uygulamalar bulunduğunu gösterir
	Tekerlekli sandalye kullanan engelli ziyaretçiler için asansör bulunduğunu gösterir
	İşitme engelli ziyaretçiler için gereken ses geliştiriciler gibi sistemlerin bulunduğunu gösterir
	İşitme engelli ziyaretçiler için işaret dili turlarının yapıldığını gösterir

	Görme engelli ziyaretçiler için ulaşılabilir uygulamalar bulunduğunu gösterir
	Görme engelli ziyaretçiler dokunulabilir maket objelerin bulunduğunu gösterir
	Kısmi görme engelli ziyaretçiler büyük puntolu yazı uygulaması ve büyüteç gibi araç gereçlerin bulunduğunu gösterir
	Kabartma yazısının (Braille alfabesi [§]) bulunduğunu gösterir
	Sesli rehberlik hizmetlerinin bulunduğunu gösterir
	İşitme engelli ziyaretçiler için Real Time Captioning** sisteminin bulunduğunu gösterir

Kaynak: louvre.fr; metmuseum.org;britishmuseum.org.

3.Yöntem

Bu çalışmada yurt içinden ve yurt dışından seçilen müzelerin ulaşılabilirlik ile ilgili imkânlarını tespit edilip karşılaştırmalı analiz sonucunda müzelerdeki ulaşılabilir uygulamalara ilişkin olabilecek gerekli uygulamaları tespit etmek ve müzelerde ulaşılabilir uygulamalara ilişkin tavsiyelerde bulunulması amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında ulaşılabilir uygulamaların bulunması ve ziyaretçi sayılarının dünya genelinde yüksek olması nedeni ile; Louvre Müzesi (Paris/Fransa), Britanya Müzesi

§ **Braille alfabesi** veya **Körler alfabesi**; 1821 yılında Louis Braille tarafından geliştirilmiş görme engelli insanların okuyup yazması için kullanılan kabartılmış, altı noktadan oluşan bir alfabe yöntemidir (wikipedia.org).

** İşitme engelli veya kısmi işitme engelliler için geliştirilmiş olan anlatılanı bilgileri özel bir yazılım ile ekranda görölmesini sağlayan bir sistemdir (washington.edu).

(British Museum - Londra/İngiltere), Vatikan Múzesi (Vatikan), Metropolitan Sanat Múzesi (Metropolitan Museum - Newyork/Birleřmiř Devletler) ulaşılabilir uygulamalar açısından incelenmiştir. Ulaşılabilir uygulamalara ilişkin bilgiler múzelerin resmi internet sitelerinden, konuya ilişkin yayınlardan ve resmi internet sitelerinde yayımlanan múzeye ait ulaşılabilir rehberlerden ve planları içeren dosyalardan elde edilmiştir.

Konuya ilişkin olarak karşılaştırma yapılması ve múzelerde ulaşılabilir uygulamalara ilişkin örnek teşkil etmesi amacı ile Túrkiye'de bulunan İstanbul Arkeoloji Múzesi binası (ve ek yapılan binası), Topkapı Múzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Múzesi, Antalya Múzesi'nin ulaşılabilir imkânları tespit edilmiştir.

Konuya ilişkin olarak İstanbul arkeoloji múzesi ve Topkapı Sarayı Múzesi ziyaret edilerek incelenmiştir. Múzelerin ulaşılabilir imkânları ile ilgili olarak İstanbul Arkeoloji Múzesi Müdür Yardımcı Gúlbahar Baran elik ve Topkapı Sarayı Múzesi Halkla İlişkiler Biriminden Kúltür ve Turizm Uzmanı Zafer Aksoy ile góruřúlmüřtur.

Antalya Múzesi'ndeki ulaşılabilir uygulamalara ilişkin Müdür Yardımcısı Mustafa Samur ile góruřúlmüřtur, Ankara Anadolu Medeniyetleri Múzesi'ndeki ulaşılabilir uygulamalara ilişkin olarak Müdür yardımcısı Halil Demirdelen ile góruřúlmüřtur.

Çalışma kapsamında araştırılan múzelere ilişkin kısa tarihçe ve genel bilgiler aşağıdaki gibidir:

Louvre Múzesi: Louvre múzesi binası 12. yúzyıldan itibaren şehir gelişimi ile birlikte değişim góstermiřtir. Paris'in merkezinde bulunmaktadır. 1793 yılında saraydan múzeye çevrilmiştir. Dúnyanın en çok ziyaret edilen múzelerindendir ve yılda yaklaşık 9,7 milyon kiři tarafından ziyaret edilmektedir (2012). Múzede Orta ađ döneminden 1848 yılına kadar olan súreye ait eski medeniyetlere ait, İslami sanat eserleri ve Batı sanatına ait eserler sergilenmektedir (louvre.fr).

Britanya Múzesi: Britanya múzesi 1753 yılında kurulmuştur. Londra'da bulunmaktadır. Dúnya'daki ilk ulusal kamu múzesidir. Ziyaretçi sayısı, 18. yúzyıldan itibaren yıllık 5000 kişiden gúnümüze kadar olan dönemden itibaren altı milyon kişiye ulaşmıştır. Múzede genel olarak yurt dışından eserler bulunmaktadır (eski Orta Dođu el yazısı). Sadece Orta

Çağ dönemine ait Britanya eserleri değil aynı zamanda Avrupa'dan tarih öncesi, etnografik ve arkeolojik materyaller ve doğuya özđü sanat eserleri ve objeler yer almaktadır (britishmuseum.org).

Vatikan Müzesi: Müze 1503-1513 yılları arasında Pope Julius II tarafından bir grup heykel ile oluşturulmuştur. Bugün Vatikan Müzesi'nde papaya ait müzeler ve galeriler bulunmaktadır. Bu durum ilk olarak Clement XIV (1769-1774) ve Pius VI (1775-1799) idaresinde başlamıştır. Etnoğrafya müzesi, Mısır Müzesi, Sistine Chapel, Pinacoteca bulunan bazı müze örnekleridir (vatican.va). 2011 yılı verilerine göre Vatikan müzesini yaklaşık 5 milyon kişi ziyaret etmektedir (Catholic News Service).

Metropolitan Sanat Müzesi (Metropolitan Museum): Müze Newyork'ta yer almaktadır. Metropolitan Sanat Müzesi Amerikalılara sanatı göstermek ve sanat ile ilgili eğitim vermek amacı ile 13 Nisan 1870 tarihinde açılmıştır. 20 Kasım 1870 tarihinde ise ilk obje sergilenmiştir. 1871 yılında ise 174 Avrupa tablosu müzeye getirilmiştir. Müze ilerleyen yıllarda gelişmeye devam etmiştir. Günümüzde ise yaklaşık olarak 26 bin eski Mısır objesi sergilenmektedir. Müzede Asya sanatı, tarihi Yakın Doğu sanatı, modern sanat, müzikal enstrümanlar ve fotoğraflar, Orta Çağ sanatı, Avrupa heykelciliği ve sanatına ilişkin eserler vb. eserleri içeren bölümler bulunmaktadır (metmuseum.org).

Topkapı Sarayı Müzesi: Fatih Sultan Mehmed'in 1453 yılında İstanbul'un fethetmesinden sonra 1460 yılında yapımına başlanmıştır ve 1478 yılında yapımı bitmiştir. Topkapı sarayı Sarayburnu'nda bulunan Doğu Rama Akropolü üzerinde 700.000 m²'lik alan üzerine kurulmuştur. Dört yüz yıl süre ile imparatorluğun idare, eğitim ve sanat merkezi olmuştur. 19.yüzyılın ortalarında hanedanın Dolmabahçe Sarayı'na taşınması ile terk edilmiş olmasına rağmen önemini yitirmemiştir. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra 3 Nisan 1924 yılında müze haline getirilmiştir. Cumhuriyetin ilk müzesidir ve 400.000 m²'lik bir alanı kaplamaktadır. Topkapı Sarayı, mimari yapıları, koleksiyonları ve yaklaşık 300.000 arşiv belgesi ile dünyanın en büyük saray müzelerindedir.

Antalya Müzesi: Antalya Müzesi'nin ilk temelini fahri Asar - Atika (eski eser memuru) Süleyman Fikri Erten tarafından Antalya'nın merkezde yer alan eski eserleri terk edilmiş

Bayraktar Baba Türbesine toplayarak bir depo müze oluşturur ve Antalya müzesinin ilk temelini atmış olur. 1923 yılında ilk müze binası oluşturulmuştur. 1937 yılında ikinci müze binası oluşturulmuş, 1982 yılında müze tamamen kapatılarak tadilatın geçirilmiştir. Antalya müzesi bugün 30.000 m²'yi kapsayan bir alanda on dört sergi salonu ile açık hava galerileri ve bahçeden oluşan alanda hizmet vermektedir (antalyamuzesi.gov.tr/).

İstanbul Arkeoloji Müzesi: 13 Haziran 1891'de açılmıştır. Müzede Roma antik ağ heykelleri, Sidon Kral Nekropolü'nden gelen İskender Lahdi, Ağlayan Kadınlar Lahdi, Tabnit Lahdi gibi dünyaca ünlü eserler bulunmaktadır. Binanın üst katında Hazine Bölümü, Gayri İslami ve İslami Sikke Kabineleri ile Kütüphane bulunur (istanbularkeoloji.gov.tr). İstanbul arkeoloji müzesine ek bir yeni bina yapımı olmuştur. Ek yeni bina yapımında bazı engelli dostu uygulamalar yer almaktadır. Yapılan araştırmalar kapsamında her iki müzeye ilişkin olarak ulaşılabılır uygulamalar kapsamında aşağdaki konularda tespitler yapılmıştır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi: Anadolu Medeniyetleri Müzesi yapısı 1968 yılında son halini almıştır. Müze Ankara'da yer almaktadır. Kurşunlu Han binasında kütüphane, konferans salonu, laboratuvar ve iř atölyeleri yer almaktadır. Anadolu Medeniyetler Müzesinde, Anadolu Arkeolojisi; Paleolitik ağ'dan başlayarak Osmanlı devrinin tarihi mekânı olan müze binasında sergilenmektedir (anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr).

4. Araştırma Bulguları ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında ilk önce yurt dışında bulunan ve araştırma kapsamında değerlendirilen müzelerdeki engelli bireylere yönelik ulaşılabılır uygulamalar, daha sonra yurt içinde bulunan ve araştırma kapsamında değerlendirilen müzelerdeki engelli bireylere yönelik ulaşılabılır uygulamalar incelenmiştir. En son aşamada ise karşılaştırmalı bir analiz yapılıp, bulgular değerlendirilmiştir.

4.1. Yurtdışında Bulunan Múzelere İlişkin Bulgular

Yurt Dışında araştırma kapsamında değerlendirilen Louvre Múzesi (Paris/Fransa), Britanya Múzesi (British Museum - Londra/İngiltere), Vatikan Múzesi (Vatikan), Metropolitan Sanat Múzesi'ne (Metropolitan Museum - Newyork/Birleřmiř Devletler) ilişkin bulgular belirtildiği gibidir:

4.1.1. Louvre Múzesi

Louvre Múzesi resmi internet sitesinde múze de bulunan ulaşılabilirliğe ilişkin imkânları belirten bir rehber yer almaktadır. Rehberde bulunan múze ana planında engelli girişleri, hissedilebilir turlar, engelli asansör konumları gibi detaylar belirtilmiştir. Engelli bireyler ihtiyaç duymaları halinde, danışmadan hissedilebilir objelerin bulunduğu galeri ve oto park gibi ihtiyaç duydukları alana ilişkin bilgi alabilirler. Louvre múzesinde bulunan engelli bireylere yónelik ulaşılabilir uygulamalar Tablo 10'de belirtildiği gibidir

Tablo 10 - Louvre Múzesi'ndeki Ulaşılabilir Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	Louvre Múzesi ana alanına iki ayrı noktadan engelli girişi bulunmaktadır, piramidin bulunduğu kısımdan ise bir ana engelli girişi bulunmaktadır
Temin Edilen Ekipmanlar	Múze girişinde ayrıca múzeyi gezerken kullanılabilecek ve talep edildiğinde alınabilen, kapandığında, yürüme zorluğu çeken bireyler için baston işlevi gören ve açıldığında ise sandalye olarak kullanılabilen sandalyeler ve tekerlekli sandalye (folding seat) mevcuttur.
Lavabo ve Tuvaletler	Engelli bireylerin kullanımına uygun, özel olarak işaretler ile belirlenmiş engelli tuvaletleri bulunmaktadır
Asansörler	Katlarda engelli bireylerin kullanabileceği asansör mevcuttur,

	Asansör için personel yardımı gerekli ise bu durum ulaşilabilirliğe yönelik oluşturulan müze rehberinde özel işaretle belirtilmiştir
Engelli Grup Ziyaretlerine İlişkin Uygulamalar	Louvre Müzesi grup engelli ziyaretlerinde kişi sayısı sınırı , gruba refakat eden kişi de dahil olmak üzere, en fazla 25 kişidir. Engelli grup görevlisinin kendisine eşlik etmesini isterse iki ay önceden rezervasyon yaptırmalıdır.
Dokunma Turları	Müze de sergilenen obje ve işlenen konunun daha iyi anlaşılması için objenin dokunularak hissedilmesini sağlayan Fransızca dilinde, tanımlayıcı dokunulabilir objelere yer verilen turlar gerçekleştirilmektedir;
İşitme engelliler için turlar	Dudak okuma (lip reading) ve işaret dili turları da düzenlenmektedir. Müzede ayrıca sesli rehberlik hizmetleri (kulaklıkla dinleme cihazı) bulunmaktadır.
Diğer Önemli Uygulamalar	Engelli gruplar alıştay katılımları ve özel ziyaretlerini gerçekleştirebilmektedirler.

Kaynak: file:///C:/Users/mrv/Desktop/louvre-plan-visitors-mobility-impairments.pdf.

Tablo 10’da belirtildiği üzere Louvre Müzesi’nde engelli ziyaretçiler için gerekli olan belli başlı uygulamalar bulunmaktadır. Louvre Müzesi’nde giriş kısmında engelli girişleri yer alıp ayrıca girişte engelli bireylerin kullanımına uygun katlanabilir sandalyeler, tekerlekli sandalye gibi ekipmanlar bulundurulmaktadır. Engelli tuvaletleri ve asansörleri bulunması engelli bireyler için yapılan diğer uygulamalardandır. Louvre müzesinde dikkati çeken diğer bir ulaşilabilir uygulama ise dudak okuma turları, hissedilebilir objeleri içeren turlar ve işaret dili turlarıdır. Hissedilebilir galeriler (tactile galleries) müzenin bütün bölümlerinde yer almamaktadır sadece belirtilen bölümler için geçerlidir (-1: zemin kat altında bulunan C bölümünde - Saint Mary Magdaleme, Ghart). Bu turların müzede yer alması Louvre müzesinin farklı engel türüne sahip engelli bireylerin Louvre müzesini ziyaret edebilme durumunun bulunduğunu göstermektedir. Louvre müzesi bu açıdan ulaşilabilir özellik gösteren bir müze olabilmektedir. Müzeye

ayrıca engelli grup ziyaretlerinin de yapılabilmesi engelli ziyaretçiler ve ulaşılabılırlik açasından olumlu bir durumdur. Katlanabilir sandalye ve tekerlekli sandalye hizmeti için önceden rezervasyon gerekmektedir. Grup başına en fazla sekiz sandalye verilmektedir. Çalıştay ve özel ziyaretler için de engelli ziyaretçiler kabul edilmektedir.

4.1.2. Britanya Müzesi (British Museum)

Britanya Müzesinin ulaşılabılır imkanlarının tespitine ilişkin olarak Britanya müzesinin resmi internet sitesinde yayımlanan ulaşılabılırliğe ilişkin dokümanları incelenmiş ve resmi internet sitesinde yer alan ulaşılabılır imkanlara ilişkin bilgiler tespit edilip, Rezervasyon yapılması doğrultusunda görme engelli ziyaretçiler için dokunma turları yapılmaktadır.

Tablo 11’de Britanya Müzesinin engelli ziyaretçiler için tespit edilen ulaşılabılır uygulamaları aşağıdaki gibidir:

Tablo 11 - Biritanya Müzesi’deki Ulaşılabılır Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	Giriřte, merdivenlerin her iki tarafında, ayarlanabilir engelli asansörü de bulunmaktadır, girişte bulunan 12 basamaklı merdivenin her iki yanında trabzan bulunmaktadır, Múze planının büyütölmüş basımı, büyüteç ve sesli rehberlik (kulaklı dinleme) sistemi temin edilmektedir,
Temin Edilen Ekipmanlar	Asansörlerin konumunu gösteren kat planları, tekerlekli sandalye, galeri anlatımlarında İşitme engelliler için portatif indüksiyon sistemi ^{††} ile ses geliştirme sistemleri bulunmaktadır

^{††} **İndüksiyon Döngü Sistemi (induction loop system):** Ortamdaki diğer sesleri yalıtarak, sadece elektronik kaynaktan (mikrofon vb.) gelen sesin duyulması sağlayan bir elektronik döngü sistemidir (*Accessible audio transmission system*, Human Technick, s: 6).

Lavabo ve Tuvaletler	Engelli tuvaletleri bulunmaktadır
Asansörler	Müzede asansör bulunmaktadır ayrıca müze içinde yatay asansör uygulaması da bulunmaktadır
Otopark	Müzede kısıtlı engelli otopark imkanı bulunmaktadır
Engelli Grup Ziyaretleri için Uygulamalar	Öğrenme güçlüğü yaşayan engeli grubuna ilişkin dokunma turları ve işaret turları özel ilgi alanlarına göre oluşturulabilmektedir, gruba refakat ise gönüllü olmaktadır
İşitme Engelliler için Turlar	İşitme engelli ziyaretçiler için ayda bir işaret dili bilen rehberler eşliğinde tur düzenlenmektedir
Dokunma Turları	Dokunma turları bazı bölümlerde bulunmaktadır, bu bölümler ise kabartma yazılarının bulunduğu etiketler ve alçıdan heykeller bulunmaktadır, Zihinsel engelli yetişkinler ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için objelere dokunma, hikaye anlatma, tartişma, araştırma gibi aktivitelerin yer aldığı özel programlar yapılmaktadır
Diğer Önemli Uygulamalar	Seçilen bazı galerilerde iskemle gibi oturma imkanı sağlayacak uygulamalar mevcuttur, Rehber köpek** kabul edilmektedir,

Kaynak: <http://www.britishmuseum.org/pdf/disability.pdf>

Britanya Müzesi galerinin çoğu ve bütün özel sergiler ulaşılabilir niteliktedir. Müze engelli ziyaretçi için görevli refakati hizmeti vermemektedir; fakat engelli ziyaretçi ile birlikte gelen refakatçi ücret ödmeden giriş yapabilmektedir.

** **Rehber Köpek (guide dogs):** Genellikle görme engelli yolcuların tercih ettikleri kendilerine klavuzluk etmek üzere eğitilmiş köpeklerdir (<http://www.guidedog.org/Content.aspx?id=548>).

Ekipman tedariki olarak oldukça detaylı uygulamalar mevcuttur: Rehber köpekler için mama kabı, indüksiyon sistemi, büyüteç, sesli rehberlik sistemi vb. Engelli ziyaretçiler, ziyaretlerinden önce otopark kullanımı için kayıt numarası almalılardır ve araç modellerini bildirmelilerdir, engelli ziyaretçilerin refakatçilerinden ücret alınmamaktadır.

Bazı sergilerin ise engelli bireyler için açık olduğu özel saat aralıkları bulunmaktadır, Hissedilebilir objeler bazı galeri bölümlerinde bulunmaktadır, gönüllü görevliler görme engelli bireylerin sorularını cevaplamak üzere yardımcı olmaktadırlar, rehber köpekler için mama kabı müze tarafından temin edilmektedir.

4.1.3. Vatikan Müzesi (Vatican Museum)

Müzenin internet sitesinde engelli ziyaretçiler için tavsiye edilen engelli tur planı bulunmaktadır. Hemen hemen müzelerin bütün bölümleri engelli ziyaretçiler için ulaşılabilir niteliktedir, tarih müzesi ve Lateran Apostolic Sarayının Papaya ait apart bölümü için tekerlekli sandalye kullanan ziyaretçiler önceden rezervasyon yapmalıdırlar. Tablo 12’de Vatikan Müzesi’ne ilişkin tespit edilen engelli ziyaretçiler için olan ulaşılabilir uygulamalar aşağıdaki gibidir:

Tablo 12 - Vatikan Müzesi’ndeki Ulaşılabilir Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	Fiziksel engelliler girişte sıra beklemeksizin, önceliğe sahiptirler, Vatikan bahçesi zemin özelliklerinden dolayı tekerlekli sandalye kullanan ziyaretçiler için uygun değildir.
Lavabo ve Tuvaletler	Engelli bireylerin kullanımına uygun, özel olarak işaretler ile belirlenmiş engelli tuvaletleri bulunmaktadır
Asansörler	Müzedede engelli asansörü bulunmaktadır

İşitme Engelliler için Turlar	İşitme engelliler turu haftanın belirli gúnllerinde, İtalyanca işaret dilinde yapılmaktadır Tur, işaret dili bilen ve Vatikan Múzeleri úzerine eğitim almış rehberler eşliğinde gerçekleştirilmektedir
Dokunma Turları	Dokunma turları orijinal objelerin benzerleri sergilenerek oluşturulmaktadır Dokunma turları seşilen çalışmalar için yapılmaktadır Dokunma turları kapsamında engelli ziyaretçiler ve řiir dinleyebilirler, turun sýresi yaklaşık iki saattir ve en fazla sekiz kişilik katılım sağlanmaktadır
Didaktik Turlar	Didaktik tur için rehber eşliğinde sadece bir veya iki ğrenci kabul edilmektedir. Rezervasyon zorunludur
Diğer nemli Uygulamalar	Rehber köpekler mýze tarafından kabul edilmektedir. Rehber köpeklere ağızlık takılmalıdır

Kaynak: http://www.museivaticani.va/3_EN/pages/MV_Home.html

Mýze içerisinden engelli tuvaletleri, asansör, bulunmaktadır. İşitme ve görme engelli bireyler için özel turlar oluşturulmaktadır; ancak görme engelliler için dýzenlenen dokunma turları ve işite engelliler için dýzenlenen işaret dili bilen rehberler eşliğinde oluşturulan turlar sınırlı sayıda engelli ziyaretçinin katılımına imkan sağlamaktadır. İşaret turlarına en fazla 15 kiři kabul edilmektedir. İşaret dili bilmeyen işitme engelliler de tura katılabilirler; ancak tur kapasitesi 7 kiři olmaktadır.

đrenmeye ve yaratıcılığa yönelik olarak oluşturulan didaktik turların ise katılımı bir veya iki đrenci ile mýmkündür. Didaktik turlarda ziyaret edilen bölüme ilişkin bilgilendirme ve geri besleme yapılmaktadır. Mýzede görme engelliler için önem arz eden rehber köpekler kabul edilmektedir; fakat herhangi bir tehlike ihtimaline karşı köpekler ağızlık takılarak kabul edilmektedir.

4.1.4. Metropolitan Sanat Muzesi (Metropolitan Museum)

Muze farklı engel türüne sahip olan ziyaretçilere hizmet verebilecek seviyededir. Müzede engelliler için oluşturulmuş özel programlar bulunmaktadır.; engelliler için düzenlenen programlara ve ulaşilabilir imkanları (asansör vb.) gösteren bir haritaya müzenin resmi internet sitesinden ulaşılabilmektedir. Metropolitan Sanat Muzesi için tespit edilen engelli ziyaretçilere yönelik oluşturulan ulaşilabilir uygulamalar Tablo 13’de belirtildiği gibidir:

Tablo 13 - Metropolitan Sanat Muzesi'nde Ulaşilabilir Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	Engelli girişi bulunmaktadır
Temin Edilen Ekipmanlar	Sesli rehberlik sistemi Görme engelliler ziyaretçiler veya kısmi görme engelli ziyaretçiler için hissedilebilir ve açıklayıcı broşürler bulunmaktadır Ses ayarının yapılabilir özellikte olduğu telefonlar, işitme engelliler için yardımcı teknolojiler bulunmaktadır Öğrenme veya gelişim engelli olan ziyaretçiler için ayrıca broşür bulunmaktadır
Lavabo ve Tuvaletler	Engelli bireylerin kullanımına uygun, özel olarak işaretler ile belirlenmiş engelli tuvaletleri bulunmaktadır
Asansörler	Müzede engelli asansörler, yürüyen yol ve yürüyen merdiven uygulaması bulunmaktadır
Otopark	Engelli oto park alanları bulunmaktadır

İşitme Engelliler için Turlar	İşaret dili turları organize edilebilmektedir, talep doğrultusunda da yapılabilir. Talep üzerine Real Time Captioning hizmeti (3 hafta önceden bildirilmelidir) öğretmenlere temin edilebilmektedir
Dokunma Turları	Dokunma turları yapılabilir, önceden kayıt gerekmektedir
Engelli Grup Ziyaretlerine İlişkin Uygulamalar	Öğrenme zorluğu yaşayan ve otistik ziyaretçiler için dokunma turları ve sanat yapımı turları düzenlenmektedir. Engelli ziyaretçiler için gerçekteşirilen turları önceden bildirilmelidir. Grup turları on beş kişi ile sınırlıdır.
Diğer Önemli Uygulamalar	Tekerlekli sandalye kullanan engelli ziyaretçiler için ulaşılabilir restoran imkanı bulunmaktadır, Engelli asansörü ve yürüyen yol uygulaması bulunmaktadır, Engelli ziyaretçilerin hizmet hayvanları kabul edilmektedir

Kaynak: <http://www.metmuseum.org/visit/accessibility>

Tekerlekli sandalye kullanan ve diğer merdiven kullanımından kaçınan ziyaretçiler için müze uygun imkânlar sahiptir, Otistik çocuğa sahip olan aileleri, müze ziyaretlerini sağlıklı bir şekilde gerçekteşirmelerini sağlamalarına ilişkin tavsiyeler içeren açıklayıcı bilgiler müzenin resmi internet sitesinde bulunmaktadır. Sesli rehber cihazları, sesi ayarlanabilir özellikte olup, talep edilmesi üzerine yüksek puntolu yazı içeren versiyonu temin edilebilmektedir, kulaklı sesli rehber cihazları limitli sayıdadır. İşaret turları belirli zamanlarda (tarihler müzenin resmi internet sitesinde belirtilmektedir) düzenlenmektedir.

İleri düzeyde zihinsel rahatsızlığu olan ziyaretçilerin bilgi alabilmek için müzenin ilgili birimine danışmaları gerekmektedir ve ileri düzeyde zihinsel rahatsızlığu olan ziyaretçiler için karşılıklı iletişim içeren programlar ve turlar gerçekteşirilmektedir. Bu turlara ilişkin programlar müzenin internet sitesinde yer almaktadır; turlar 18 yaş üzeri ve 5-17 yaş arası öğrenme zorluğu yaşayan ve otistik ziyaretçiler için farklı saat aralıklarında gerçekteşirilmektedir.

Metropolitan Sanat Muzesi'nde işitme engelli, gorme engelli ve zihinsel engelli ziyaretçilere yönelik özel eğitim programları oluşturulmaktadır, ayrıca gelecek dönemlerde uygulanacak olan engelli ziyaretçilere yönelik programlar da muzenin resmi internet sitesinde yer almaktadır.

4.2. Yurtdiinde Bulunan Muzelere İlişkin Bulgular

Yurt iinde, araştırma kapsamında değerlendirilen Topkapı Muzesi ve Harem Dairesi, Antalya Muzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Muzesi, Antalya Muzesi, İstanbul Arkeoloji Muzesine ilişkin bulgular belirtildiği gibidir:

4.2.1. Topkapı Sarayı Muzesi

Topkapı Sarayı Muzesi 400.000 m²'lik geniş bir alanı kapsamaktadır bu nedenle engelli ziyaretçilere yönelik uygulamaların özel işaretler ile orta veya kısa mesafeli aralıklar ile belirtilmesi faydalı olabilir. Geniş bir alana sahip olmasının olumlu bir etkisi olarak bahçe yollarının da geniş oluşturulabilmesi özellikle tekerlekli sandalye kullanan ziyaretçilerin bahçe ve müze girişine giden alanda kolaylıkla hareket edebilmelerini sağlayabilmektedir. Topkapı Sarayı Muzesi'nde tespit edilen ulaşılabilir uygulamalar aşağıdaki tablo 14'de belirtildiği gibidir:

Tablo 14 - Topkapı Sarayı Muzesi'nde Tespit Edilen Ulaşılabilir Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	İlk ana Giriş kapısında engelli rampası bulunmaktadır; fakat ayrı bir engelli giriş yeri bulunmamaktadır Turnikelerin olduğu girişlerde ise engelli girişi bulunmaktadır

Temin Edilen Ekipmanlar	Kulaklıklılı ve sesi ayarlanabilir sesli rehberlik sistemi Görme engelli ziyaretçiler için kabartılmış tuşların bulunduğu sesli rehberlik sistemi Tekerlekli sandalye
Lavabo ve Tuvaletler	Engelli tuvaleti bulunmaktadır
Diğer Önemli Uygulamalar	Múzenin bazı bölümlerinin girişleri eřik olmayan düz giriştir. Bu bölümlere tekerlekli sandalye kullanan engelli ziyaretçiler giriş yapabilirler; ancak múzenin bazı bölümlerinin (kıtsal emanetler bölümü gibi) içinde rampa uygulaması bulunmaktadır.

Múzedede bulunan, padişah elbiselerinin ve kıtsal emanetlerin bulunduğu odalar gibi, bazı bölümler önünde merdiven bulunan yüksek giriş olmamasına rağmen kapıda bulunan yüksek eřik nedeni ile engelli bireyler için zorluk oluşturabilmektedir. Bazı bölümler ise önünde merdiven bulunan yüksek giriş olması ve engelli girişi veya rampa uygulamasının olmaması nedeni ile ulaşılabilir değildir. Merdivenlerde ve basamaklarda trabzan uygulamaları bulunmamaktadır, bahçe içerisinde görme engelli ziyaretçiler için (kabartma) klavuz yol bulunmamaktadır. Múzedede ayrıca işaret dili turları ve dokunma turları yapılmamaktadır. Topkapı Sarayı Múzesi içerisinde bir adet engelli tuvaleti (múze girişinde) bulunmaktadır.

4.2.2. Antalya Múzesi

Antalya Múzesi'nde engelli girişleri, engelli tuvaletleri bulunmaktadır, merdivenlerde trabzan uygulaması bulunmaktadır bu durum sadece engelli bireyler için değil aynı zamanda hamile ve yaşlı ziyaretçiler içinde ulaşılabilir bir uygulamadır. Múzedede engelli ziyaretçilerin kullanabileceği bir asansör bulunmaktadır ve asansörde acil durumlar için bir telefonda mevcuttur.

Antalya Müzesi'ndeki ulaşılabilir uygulamalar tablo 15 'de belirtildiği gibidir:

Tablo 15 - Antalya Müzesi'nde Tespit Edilen Ulaşılabilir Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	Binada engelli girişi bulunmaktadır. Sesli rehber sistemi ve tekerlekli sandalye bir adet ihtiyaç duyulduğunda temin edilmek üzere bulundurulmaktadır.
Lavabo ve Tuvaetler	Engelli bireylerin kullanımına uygun, özel olarak işaretler ile belirlenmiş engelli tuvaetleri bulunmaktadır.
Merdivenler	Merdivenlerde trabzan bulunmaktadır
Asansörler	Ek binada engelli bireylerin kullanabileceği engelli asansör ve acil durumlar için asansörde telefon bulunmaktadır
Diğer Önemli Uygulamalar	Sesli rehber sistemi bulunmaktadır, ihtiyaç duyulması halinde görevli tarafından yardım edilmektedir. Zemin ve genel alanlar engelli bireyin rahat bir biçimde hareket etmesi için uygundur

Müzede çalışmada incelenen yurt dışındaki müzelerde olduğu gibi işaret dili turları ve maket objelerden oluşturulan dokunma turları düzenlenmemektedir. Bu tür turların bulunması işitme ve görme engellilerin daha ileri derecede müzeye ilişkin bilgi almasını sağlayabilmektedir.

4.2.3. Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesi'nde çalışma kapsamında araştırılan diğer yurt içi müzelerinden farklı olarak görme engelli ziyaretçiler için orjinal objelerin maketini içere dokunma turları yapılmaktadır, müze de görme engelliler için bulunan uygulamalardan bir diğeri ise kabartma yazılarının bulunduğu tanıtıcı bir kitapçık ve sesli rehber

sisteminin bulunmasıdır; ancak müzede işaret dili turları yapılmamaktadır ve engelli asansörü bulunmamaktadır.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan ulaşılabılırlığe uygulamalar tablo 16 'da belirtildiği gibidir:

Tablo 16 - Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde Tespit Edilen Ulaşılabılır Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	Engellilerin giriş yapabileceği bir giriş bulunmaktadır, tekerlekli sandalye talep edildiğinde müze tarafından verilmektedir,
Temin Edilen Ekipmanlar	Görme engelli bireyler için kabartma yazılarının bulunduğu tanıtıcı bir kitapçık ve sesli rehber sistemi bulunmaktadır
Lavabo ve Tuvaletler	Engelli bireylerin kullanımına uygun, özel olarak işaretler ile belirlenmiş engelli tuvaletleri bulunmaktadır
Merdivenler	Merdivenlerde trabzan bulunmaktadır
Asansörler	Engelli bireylerin kullanabileceği engelli asansör bulunmamaktadır
Dokunma ve Eğitim Turları	Görme engelli ziyaretçiler için orjinal objelerin maketini içere dokunma turları yapılmaktadır. Müzede ayrıca eğitim programları da uygulanmaktadır
Diğer Önemli Uygulamalar	Yürüme engelli kullanabileceği tekerlekli sandalye bulundurulmaktadır.

	Zemin engelli bireyin rahat bir biçimde hareket etmesine olanak sağlamaktadır, smart phone mobil müze uygulaması ^{§§} bulunmaktadır
--	--

4.2.4.İstanbul Arkeoloji Müzesi

İstanbul Arkeoloji Müzesi binası ve ek binasında yer alan engelli bireye yönelik ulaşılabilir uygulamalar ise tablo 17'de belirtildiği gibidir

Tablo 17 - İstanbul Arkeoloji Müzesi binasında Tespit Edilen Engelli Bireyler için Ulaşılabilir Uygulamalar

BÖLÜMLER	ULAşILABİLİR UYGULAMALAR
Girişler	Binada engelli rampası bulunan ayrı engelli girişi bulunmaktadır; yeni yapılan ek bina girişi düz olduğu için ayrıca engelli girişi bulunmamaktadır.
Temin Edilen Ekipmanlar	Kabartma yazılarından oluşan kitapçık ve görme engelli bireyler için sesli rehberlik sistemi bulunmaktadır.
Lavabo ve Tuvaletler	Engelli bireylerin kullanımına uygun, özel olarak işaretler ile belirlenmiş engelli tuvaletleri bulunmaktadır.
Koridorlar	Koridorlar mümkün olduğunca uygun genişlikte ve düz zemin olarak oluşturulmuştur.
Merdivenler	Eski orjinal binada merdivenlerde korkuluk uygulamaları bulunmamaktadır; fakat sonradan yapılmış olan ek binada bulunmaktadır
Asansörler	Ek binada engelli bireylerin kullanabileceği engelli asansör mevcuttur;

^{§§} Smart phone mobil müze uygulaması müzedeki eserlere ilişkin telefon üzerinden bilgi edinilmesini sağlamaktadır.

Diğer Önemli Uygulamalar	Görme engelli bireyler için kabartma yazılarının bulunduğu tanıtıcı bir kitapçık bulunmaktadır Yürüme engelli bireyin ihtiyaç duyması halinde kullanabileceği tekerlekli sandalye bulundurulmaktadır.
---------------------------------	--

İstanbul Arkeoloji Müzesi eski orjinal binası ve yeni yapılan ek binası ulaşılabilir uygulamalar açısından incelenmiştir. Merdivenlerde trabzan uygulaması yeni yapılan ek binada bulunmaktadır; fakat eski orjinal binada bulunmamaktadır. Müzede engelli tuvaletleri, engelli girişi vb. uygulamalar bulunmaktadır; ancak işaret dili turları veya görme engelliler için müzede sergilenen eserlerin maketlerinin yer aldığı dokunma turları ve zihinsel engelliler için özel eğitim programları bulunmamaktadır.

Yurt içinde ve yurt dışında incelenen müzelerde sesli rehberlik sistemleri, engelli girişleri, rampa uygulamaları, tekerlekli sandalye temin edilmesi, dokunma turları ve özel eğitim turlarının yapılması (yurt içinde incelenen müzelerden Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yapılmaktadır), engelli tuvaletlerinin bulunması gibi uygulamalar ortak uygulamalar olarak tespit edilmiştir; ancak çalışma kapsamında yurt dışındaki müzelerde tespit edilen ve yurt içindeki müzelerde tespit edilmeyen bazı uygulamalar mevcuttur. Söz konusu uygulamalar yurt içindeki müzelerin engelli ziyaretçilere yönelik ulaşılabilir imkânların gelişimi açısından önem arz etmektedir ve aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Müzelerin resmi internet sitelerinde engelli ziyaretçilere müze hakkında bilgi veren online rehber, engellilere yönelik uygulamaları (engelli asansörü, engelli girişleri, danışma vb.) müze kat planlarında yer verilmesi,
- Dokunma turları, işaret dili turları, didaktik turlara ilişkin uygulamalar,
- Girişte katlanabilir ve taşınabilir sandalye temin edilmesi,
- Rehber köpekler gibi hizmet hayvanlarının müzelere kabul edilmesine ilişkin olarak mama kabı ve ağızlık gibi araç gereçlerin temin edilmesi

- Mimari yapısı gereği gerekli görölen yerlerde yürüyen yol, yürüyen merdiven, engelli asansörü gibi uygulamaların bulunması.

Özellikle yurtiçinde incelenen müzelerde yukarıda sıralana uygulamalara ilişkin eksiklikler tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Ulaşılabilirliğin yurt içindeki müzelerde de yurt dışında çalışma kapsamında değerlendirilen müzelerde olduğu gibi yüksek düzeyde sağlanabilmesi için çalışma kapsamında elde edilen sonuçlara ilişkin olarak yurt içindeki müzelerde ulaşılabilirlik konusunda aşağıdaki öneriler önem arz etmektedir:

Girişler: Kapı eşiklerinin düz olması veya ilgili yönetmelikte (ulaşılabilirliğe ilişkin) belirtilen yükseklikte olması, engelli bireylerin kolaylıkla geçiş yapabileceği biçimde olmalı, engelli rampasının engelli ziyaretçinin kolaylıkla kullanabileceği eğim oranına sahip olması, ayrı bir engelli girişinin olması,

Temin Edilebilecek Ekipmanlar: Müze girişlerinde temin edilmesi önem arz eden ekipmanlar aşağıdaki gibidir:

- Katlanabilir ve taşınabilir sandalyeler,
- Rehber köpekler gibi hizmet hayvanlarının ihtiyaç duyacağı mama kabı, ağızlık vb. araç gereçlerin hazır bulundurulması,
- Sesi ayarlanabilir, kulaklıklı sesli rehber sistemleri (görme engelliler için kabartma yazılı olanlarının da teminde edilmesi),
- Öğrenme zorluğu çeken engelli ziyaretçiler için açıklayıcı müze broşürleri ve görme engelli ziyaretçiler için kabartma yazılı broşürlerin bulundurulması, engelliler yönelik uygulamaların özel işaretler ile belirtildiği müze planları,

Engelli Turları: Múzelerdeki engelli ziyaretçilere yönelik oluşturulan tur programları engelli ziyaretçilerin múzenin temasını daha iyi anlaşılabilir olmasını sağlayabilmektedir: Engelli ziyaretçiler için yapılabilecek turların detayları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Múze içerisinde dokunma turlarının yapılabilmesi için objelerin maketlerinin bulunduğu ayrı bir alanın oluşturumu (maket yapımı en azından özellikleri gereği bu konuda kullanılabilir seçilmiş bazı objeler için yapılabilir), bu konuda alanında uzman kişiler tarafından engelli ziyaretçilere rehberlik hizmeti verilmesi,
- İşaret dili bilen múze rehberleri eşliğinde duyma engelli ziyaretçiler için işaret dili turları yapılması,
- Alanında uzman kişilerin rehberliğinde dudak okuma turlarının yapılması
- Öğrenme güçlüğu çeken çocuklar ve yetişkinler için alanında uzman kişiler tarafından; programın, yaş aralığına ilişkin gruplandırılması ve saatlerinin belirtilmesi gibi detaylarının yapılması,
- Söz konusu turların gün ve saatlerine ilişkin bilgilerin múzelerin resmi internet sitelerinde yer alması.

Genel Alanlar: Genel alanlar engelli ziyaretçilerin hem múze içerisinde rahat hareket edebilmelerinin sağlanması hem de eserlerin sergilendiği ilgili bölüme kolaylıkla ulaşabilmeleri açısından önem arz etmektedir. Genel alanlara yönelik ulaşılabilir uygulamalar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Múze binasının ve bahçesinin uygun düşen bölümlerinde klavuz yol uygulamasının yapılması,
- Merdivenlerde trabzan uygulamasının bulunması,
- Múze içinde gerekli, olan yerlerde özellikle geniş alana sahip olan ve çok katlı olan múzelerde yürüyen yol, yürüyen merdiven, engelli asansörü, rampa gibi uygulamaların olması,

- Engelli tuvaletlerinin hem tuvalet kapılarında hem de müze içerisinde özel işaretler ile belirtilmesi, müze alanının büyüklüğüne göre uygun sayısı engelli tuvaletlerinin bulundurulması,
- Zeminlerin engelli ziyaretçilerin güvenli bir şekilde hareket etmesine uygun olması, bölümler arası geçişlerde eşik bulundurulmaması veya ilgili yönetmelikte belirtilen ve engelli ziyaretçinin kolaylıkla geçişini sağlayabileceği ölçülerde olması,

Müzelerin Resmi İnternet Siteleri: Engelli ziyaretçiler için müzelerin resmi internet sitelerinde engelli bireylerin ziyaretlerine yönelik tavsiyelerin ve tur planının bulunduğu online rehberler yer alabilir. Bu rehberler engelli ziyaretçilerin turlarını kolaylaştırabilmektedir. Müzelerdeki ulaşılabilirliğe ilişkin uygulamalar müzenin resmi internet sitesinde yer almalıdır

Müze Personeli: Müze personelinin de ulaşılabilir imkânlar hakkında ve engelli bireylere davranış konusunda dikkat edilmesi gereken bazı önemli detaylara ilişkin bilgilendirilmesi veya konuya ilişkin eğitim verilmesi ulaşılabilir uygulamaları destekleyici nitelikte olabilecektir.

Engelli bireylere yönelik ulaşılabilir uygulamalar oluşturulurken doğru ölçümlerde yapılması da son derece önemlidir. Örneğin, rampa eğiminin engelli bireyin kullanabileceği uygun eğim oranına sahip olması önemlidir.

Ulaşılabilirliğin sağlanması engelli bireylerin memnuniyet düzeylerini de artırıp, destinasyon imajının da olumlu oluşmasına neden olabilmektedir. Berry vd (1988: 37).ne göre fiziksel özellikler müşteri memnuniyetini etkileyen temel etmenlerdendir. Bu kapsamda ulaşılabilirlik konusu fiziksel özellikler içersinde değerlendirilebilmektedir. Baş ve Kılıç (2013) engelli turizm pazarında yapmış oldukları araştırma da ulaşılabilir uygulamaların engelli bireylerin memnuniyet düzeylerini olumlu yönde etkilediğini tespit etmişlerdir.

Bu alışma kapsamında değerlendirilen yurt dışındaki müzelerin ulaşılabilirlik imkanları konusunda müzeleri resmi internet sitelerinde yer alan ulaşılabilirliğe ilişkin

uygulamalarını içeren rehberlerden ve ulaşılabilir uygulamaların özel işaretler ile belirtildiği müze planlarından faydalanılmıştır.

Gelecek akademik çalışmalarda yurt dışındaki müzeler birebir ziyaret edilerek incelenmesi, bu çalışmada belirtilenden daha detaylı olarak ulaşılabilir uygulamaların tespit edilmesi açısından daha faydalı olabilecektir. Hem yurt içinde hem de yurt dışında bulunan ve bu çalışmada incelenmemiş olan diğer müzelerinde incelenmesi, müzeleri ziyaret eden engelli kişilerin müzelerdeki ulaşılabilir uygulamalar konusunda görüşlerinin alınması farklı önerilerin getirilmesi açısından önemlidir.

Kaynakça

“Access”, (TY). <http://www.britishmuseum.org/visiting/access.aspx>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Accessibility”, (2015). <http://www.metmuseum.org/visit/accessibility>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Accessible Tourism for All”, (TY). http://www.unwto.org/quality/std/en/pdf/02_2_accessibility.pdf, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Americans With Disabilities Act of 1990, As Amended”, (TY). <http://www.ada.gov/pubs/adastatute08.htm>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Antalya Müzesi”, (2015). <http://www.antalyamuzesi.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Bury the Dead”, (2015). <http://www.catholicnews.com/data/stories/cns/1200122.htm>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Engelli ve Yaşlılar”, (TY). <http://www.eyh.gov.tr/tr/8245/Turkiye-Engelliler-Arastirmasi-TemelGostergeleri>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“International Day of Persons with Disabilities”, (TY). http://www.who.int/disabilities/media_events/idpdinfo031209/en/, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Múze İstatistikleri”, (2014). <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43336/muze-istatistikleri.html>, Eriřim Tarihi: 05.05.2015.

“Múze Nedir?”, (2010). <http://www.kultur.gov.tr/TR,31145/muze-nedir.html>, Eriřim Tarihi: 05.05.2015.

“Múzenin Tarihçesi”, (2015). <http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/TR,77764/muzenin-tarihcesi.html>, Eriřim Tarihi: 05.05.2015.

“Múze'ye Genel Bakış”, (2015). <http://www.istanbularkeoloji.gov.tr/muze>, Eriřim Tarihi: 05.05.2015.

“Persons with Disabilities”, (2015). http://ec.europa.eu/justice/discrimination/disabilities/disability_strategy/index_en.htm, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“The eighteenth century: origins of the British Museum”, (2015). http://www.britishmuseum.org/about_us/the_museums_story/general_history.aspx, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Turist Sayısı ve Turist Geliri”, (2015). http://www.tursab.org.tr/tr/istatistikler/turist-sayisi-ve-turizm-geliri/2003-gelirsayivi-ortalamaharcama_68.html, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Vatican Museums”, (2015). http://www.museivaticani.va/3_EN/pages/zInfo/MV_Info_NotizieStoriche.htm, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Vatican Museums”, (2015). http://www.museivaticani.va/3_EN/pages/zInfo/Didattica/M_Info_Didattica_05_sordi.html, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“Vatican Museums”, (2015). http://www.museivaticani.va/3_EN/pages/zInfo/Didattica/MV_Info_Didattica_06_nonvedenti.html, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

“What is Real-time Captioning”, (2015). <http://www.washington.edu/doit/Faculty/articles?386>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.

Akinci, A., Darica N., (2000). “Özörlü Çocukđa Sahip Anne-Babaların Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi”, *Çocuk Forumu Dergisi*, Ankara, 3 (2), 25-31.

Baş, M. ve Kılıç, B., (2013). “Otel İşletmelerinde Engellilere Yönelik Hizmet Algısı ve Memnuniyet İlişkisi”, *Uluslararası Katılımlı 7. Özörlüler Vakfı Kongre ve Sosyal Etkinlikleri*, 20-21 Aralık 2013.

Berry, L., A. Parasuraman ve V. A. Zeithaml., (1988). *The Service Quality Puzzle. Business Horizon*, 35-43.

Buhalis, D., ve Mıçhopoulou, E., (2011). “Information-Enabled Tourism Destination Marketing: Addressing the Accessibility Market”. *Current Issues in Tourism*, 14 (2), 145-168.

Burnett, J. ve Baker, H.B., (2001). “Assesing the Travel Related Behaviours of the Mobility Disabled Consumer”, *Journal of Travel Research*, 40, 4-11.

Çakmak, M., (2008). “Amerika Birleřik Devletlerinde Engelli Tanımı Hakkında Bir İnceleme”, Ankara, *Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi*, 57 (2).

Cultural Access and Participation Report, (2013). Tns Opinion and Social, European Comission and Directorate-General for Education and Culture.

Dalbay, R. S., (2009). Özörlü Yakınlarının Özörlülere Yönelik Sosyal Politikalara İlişkin Beklentileri ve Memnuniyet Dereceleri (Isparta Örneği), (Yayınlanmamış), Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, 1-12.

Eralp, Z., (1983). Genel Turizm. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları. (3), 36.

Güler, E., (2005). Tıbbi Ortamların ve İlişkilerin Engelli Kişilere Uygunluğunun Etik Yönden Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Çukurova Üniuersitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.Yayınevi, İstanbul.

Kitchin, R., (1998). “Out of Place”, Knowing One’s Place’: Space, Power and the Exclusion of Disabled People”. *Disability & Society*, 13 (3), 343-356.

MÜSİAD, (2011). “Türkiye De Engelli Gerçeği” Cep Kitapları, Müstakil Sanayici Ve İşadamları Derneği, İstanbul.

şahin, H. ve Erkal, S., (2012). “Ortopedik Ve Görme Engelli Bireyler İçin Konaklama Tesislerinde Yapılması Gereken Düzenlemeler” Hacettepe Üniuersitesi Sosyolojik Araştırmalar E- Dergisi.

Sherry, M., (2004). “Overlaps And Contradictions Between Queer Theory And Disability Studies”. *Disability & Society*, 19 (7), 769-785.

Simon,.D., (1998). *Anxiety To Access: Tourism Patterns And Experineces Of Nsw People With Physicaldisability*. Tourism Nsw, Sydney,Nsw.

Sürmen, ř., (1988). “Tekerlekli Koltuktaki İnsanların Hayatından Tablolar Ve Bir Mimarlık Kılavuzu” İstanbul Teknik Üniuersitesi Makine Fakültesi Ofset Atölyesi.

TDK, (2012). “Türkçe Sözlük”, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Theartofnewspaper, (2), 245,Ekim,2013

Van, Horn, L., (2007) *Disablity Travel in The United States: Recent Research and Findings*, 11th International Conference on Mobility and Transport for Elderly and Disabled Persons (TRANSED), Montreal, June 18-22.

Whyte, S.R. ve B., Ingstad, (1995). “Disability And Culture: An Overview,”California: University Of California Press.

Wood, P., (1980). “International Classification Of Impairments” *Disabilities And Handicaps*. Geneva: World Health Organization

*Merve Bař, Emirhan Yeniřehirliođlu ve Burhanettin Zengin; Engelli Turizmi Kapsamında Múzelerde
Ulaşılabilir Uygulamaların Tespitine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Analiz*

World Health Organisation, (2011). “World Report On Disability”, Malta.